

University of Groningen

La gloria della famiglia Salviati

Botke, Klazina

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Botke, K. (2017). La gloria della famiglia Salviati: Het kunstmecenaat van de Salviati in Florence tijdens de heerschappij van de Medici [Groningen]: Rijksuniversiteit Groningen

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

'LA GLORIA DELLA FAMIGLIA SALVIATI'

Het kunstmecenaat van de Salviati in Florence tijdens de heerschappij van de Medici

Klazina Dieuwke Botke

'La gloria della famiglia Salviati'

Het kunstmecenaat van de Salviati in Florence tijdens de heerschappij van de Medici

© 2017. Klazina Dieuwke Botke

ISBN: 978-90-367-9566-1

Druk: GVO Drukkers & Vormgevers, Ede / Groningen

Vormgeving: Oscar Borsen en Klazina D. Botke

Omslag tekening: Francesco Furini, schets voor *La gloria della casa Salviati*, detail, ca. 1628.

©Ashmolean Museum, University of Oxford (inv.nr. WA 1949.162)

rijksuniversiteit
 groningen

‘La gloria della famiglia Salviati’

Het kunstmecenaat van de Salviati in Florence
 tijdens de heerschappij van de Medici

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor aan de
 Rijksuniversiteit Groningen
 op gezag van de
 rector magnificus prof. dr. E. Sterken
 en volgens besluit van het College voor Promoties.

De openbare verdediging zal plaatsvinden op

donderdag 16 maart 2017 om 12.45 uur

door

Klazina Dieuwke Botke

geboren op 31 december 1980
 te Groningen

Promotor

Prof. dr. H. Th. van Veen

Copromotor

Dr. J. L. de Jong

Beoordelingscommissie

Prof. dr. J. F. J. Duindam

Prof. dr. C. G. Santing

Prof. dr. G. J. J. van der Sman

Voor mijn ouders

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	13
Alleen maar Medici?	13
De familie Salviati	14
Status quaestionis	15
Wat zijn Florentijnse patriciërs?	18
'Conspicuous consumption'	20
Onderzoeksmethoden	22
Benadering, doel en structuur	23
2. DE VILLA BIJ PONTE ALLA BADIA	27
Politiek, macht en familie	
Inleiding	27
Voorgeschiedenis van de familie Salviati	28
De consequenties van de Pazzi-samenzwering voor de Salviati	31
Jacopo Salviati tussen Medici en Republiek	32
Tussen Florence en Rome	36
De villa bij Ponte alla Badia	39
De privékapel voor de familie	41
Twee reliëfs van Giovanfrancesco Rustici	43
Verbintenis tussen twee families zichtbaar	45
Bijbelse wijsheden	49
Twee andere kapellen	52
De binnenplaats van de villa	53
Palazzo Medici als voorbeeld	58

Brand in de villa bij Ponte alla Badia	60
Conclusie	63
Afbeeldingen	65
3. PALAZZI IN ROME EN FLORENCE	79
Spanningen binnen een generatie	
Inleiding	79
Giovanni Salviati en het Palazzo della Rovere	82
De collectie van Giovanni Salviati	87
Bernardo Salviati en het Palazzo alla Lungara	90
Alamanno's nieuwe palazzo in Florence	92
Tapijten voor het nieuwe huis	93
Een kamer met naakten	95
Drie werken van Allori	97
De villa bij Ponte alla Badia	98
Conclusie	99
Afbeeldingen	101
4. PALAZZO SALVIATI IN DE VIA DEL CORSO	109
Reconstructie van een verzameling	
Inleiding	109
Nieuwe ruimtes op de begane grond	111
Familieportretten	112
Een kamer vol kunstwerken	114
Hercules	120
De binnenplaats	124
Een modern peristilium	125
De Odyssee in zestien scenes	126
Vissen, vogels en andere dieren	131
Batracomyomachia	132
Homerus herontdekt	135
De Odyssee verbeeld in andere palazzi	138
Antieke beelden en de natuur	140
Een verfijnde samenhang	145
De tuin achter de SS. Annunziata	147
Twee manieren van patricische zelfrepresentatie	150
Conclusie	152
Afbeeldingen	154
5. DE SALVIATI-KAPEL IN SAN MARCO	169
Religieuze interesses verbeeld	
Inleiding	169
De Florentijnse tak van de familie	171

Twee vrome interieurs	172
De verering van Savonarola in de zestiende eeuw	176
Caterina de' Ricci en Filippo Salviati	177
De kerk van San Vincenzo te Prato	179
De kapel voor de heilige Antoninus Pierozzi (1389-1459)	181
Een ontwerp van Giambologna	183
Gekleurd marmer	186
Zes marmeren beelden	188
Bronzen reliëfs	189
Drie maal verlossing	193
Grafkapel van de Salviati	196
Een samenhangend programma	197
Fresco's in de lichtbeuk	198
De fresco's in het koepelgewelf	200
Verplaatsing van het lichaam van de heilige Antoninus	202
De religieuze feestelijkheden verbeeld	206
De invloed van aartsbisschop Alessandro de' Medici	208
Antoninus en Savonarola in de kloostergang	210
Conclusie	213
Afbeeldingen	216

6. SALVIATI IN DE ZEVENTIENDE EEUW **231**

Kunst, religie en poëzie

Inleiding	231
Land en adellijke titels	233
Nieuwe opdrachten	235
Andrea Salvadori en Francesco Furini	237
Een gedicht en een schilderij	238
'La Gloria della Casa Salviati'	244
'Il giuramento del Senato fiorentino'	246
De reliekhouders in Montevarchi	248
De zalige Lisabetta Salviati	250
Dramatische wending in het huwelijk	252
Uitbreiding van de collectie in Rome	253
Schilderijen in de villa bij Ponte alla Badia	256
Theater en muziek	257
Ambities als dichter	260
'De Fiori dell' Orto di Gessemani e del Calvario'	261
Voorstudies van Volterrano	263
Goddelijke inspiratie	264
Conclusie	268
Afbeeldingen	269

7. CONCLUSIE	277
BIJLAGEN	285
Bijlage 1	285
Bijlage 2	286
Bijlage 3	288
Bijlage 4	290
Bijlage 5	291
Bijlage 6	292
Bijlage 7	293
BIBLIOGRAFIE	297
SUMMARY	323
DANKWOORD	331

Afkortingen

AS	Archivio Salviati, Pisa
ASF	Archivio di Stato di Firenze, Florence
BAV	Biblioteca Apostolica Vaticana, Vaticaanstad
BCR	Biblioteca Casanatense, Rome
BMLF	Biblioteca Medicea Laurenziana, Florence
BNCF	Biblioteca Nazionale Centrale, Florence
BRF	Biblioteca Riccardiana, Florence
GDSU	Gabinetto Disegni e Stampe degli Uffizi, Florence
KHI	Kunsthistorisches Institut in Florenz, Florence.
MAP	Medici Archive Project, Florence

Jaartallen

De Florentijnen hadden het Gregoriaanse kalenderjaar, beginnend op 1 januari, niet ingevoerd. Zij bleven tot 1751 vasthouden aan het Florentijnse nieuwjaar op 25 maart, het feest van de Annunciatie. In dit proefschrift zijn de jaartallen in de lopende tekst aangepast aan ons moderne kalendersysteem. Citaten uit, of verwijzingen naar specifieke documenten die dateren tussen 1 januari en 25 maart hebben een dubbele notatie gekregen.

Valuta

De Florentijnse munteenheid stabiliseerde in het eerste jaar van het hertogdom. Er waren twee gouden munteenheden: de florijn, die was opgedeeld in 20 *soldi* bestaande uit 12 *denari*, en de *scudo*, die 7 zilveren lire waard was. De *lire* kon worden opgedeeld in 20 *soldi*. In het midden van de zestiende eeuw was de florijn ongeveer 7 procent meer waard dan de *scudo*.¹

Afmetingen

Kunstwerken, maar ook andere objecten, werden vaak gemeten in *braccia* en *palmi*. Een *braccio* was een armlengte en kon dus variëren van 46 tot 71 centimeter. Voor de stad Florence wordt vaak 58 cm. aangehouden. Er gingen 2 *palmi* in één *braccio*.²

Transcripties en vertalingen

Bij de transcripties van manuscripten, primaire bronnen en opschriften zijn in de lopende tekst de afkortingen uitgeschreven tussen vierkante haken. De u/v en i/j worden gebruikt zoals in de moderne Italiaanse taal. De vertalingen naar het Nederlands zijn van mijn eigen hand, behalve indien anders vermeld. Bij de vertaling van Homerus is de Latijnse spelling van de namen aangehouden.

¹ Galeotti (1930), *Le monete del Granducato*; Cipolla (1989), *Money in sixteenth-century Florence*.

² Cardarelli (2003), *Encyclopaedia of scientific units, weights and measures. Their SI equivalences and origins*.

